

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו, ה'תשל"ג

חלק א – יו"ל ליום הבהיר ה' טבת, ושי"פ ויגש ז' טבת, היתשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע

פתח דבר

לקראת יום הבהיר ה' טבת ושי"פ ויגש, ז' טבת הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו, ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות־קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק, ר"ח טבת, ה'תשע"ט,
תשעים שנה לנישואי כ"ק אדמו"ר והרבניית הצדקנית נ"ע ז"ע,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2018 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. אודות י"ט כסלו — דובר כבר ביום הש"ק, שבו הי' העצם די"ט כסלו.

ובהקדמה — שאע"פ שמסדרים תמיד שעיקר ההתוועדות די"ט כסלו נערכת באור לכ' כסלו,

וטעם הדבר, כי, אע"פ שהשחרור של רבינו הזקן הי' ביום י"ט כסלו, הרי היו כמה סיבות שבגללם התעכב עוד כמה שעות (ג' שעות) עד שהגיע לחירות ללא בלבולים (כידוע הסיפור בדברי), וא"כ, הרי זה ע"ד שמצינו בברכות הנהנין בנוגע לברכת הגומל, שאפילו לאחרי שחלפה הסכנה, צריך להמתין עד שיחזור לבוריו, אע"פ שהיציאה מהסכנה (שעל זה הוא חיוב הברכה) היתה משך זמן לפנ"ז, ועד"ז בנוגע ל"ט כסלו, שאע"פ שהסכנה של גזירת המלכות בטלה כבר ביום, צריך להמתין עד שחזור לבוריו, כמה שעות לאח"ז, ואז עורכים את עיקר התוועדות של י"ט כסלו, הרי מובן, שהתחלת הדבר — כאמור, ביטול הסכנה וגזירת המלכות בענין זה — היתה כבר ביום.

ב. וכיון ש"ט כסלו חל ביום השבת, הרי "מיני" מתברכין כולהו יומין", ועאכו"כ מוצאי שבת,

— שנקרא בשם שמורה על שייכות מיוחדת לשבת, ועד שהסעודה של מוצאי שבת אינה ענין בפני עצמו משבת, אלא כמשל חכמינו ז"ל בתושבע"פ (שכל הענינים שבה הם מדוייקים, כך, שגם המשל הוא מדוייק בכל הפרטים) שענינה של הסעודה שעורכים במוצאי שבת היא "כדרך שמלויין את המלך", והרי בשעה שמלווים את המלך נמצאים יחד עמו, אלא שאין זה כפי שהמלך נמצא בביתו, אלא כפי שכבר הולך בדרך, אבל הוא עדיין יחד עם המלך. ומזה מובן העילוי של מוצאי שבת — שאין זה רק הזמן שלאחרי שבת, אלא באופן שגם

(3) ראה לוח (וסדר) ברכה"נ פי"ב הי"א (פי"ג ה"ה). וש"נ.

(4) זח"ב סג, ב. פח, א.

(5) ראה גם

(6) שר"ע אדה"ז אר"ח ס"ש ס"ב. וש"נ.

(1) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו תשל"ג (תו"מ חנ"ח ע' 364). וש"נ.

(2) ראה שיחת י"ט כסלו תרצ"ב (לקו"ד

ח"ד תשנ, ב). תרצ"ג ס"כ, כ' כסלו ס"ז

(לקו"ד ח"א כט, א. לז, ב).

במוצאי שבת נמצאים יחד עם המלך ("שבת המלכה"⁷) כמו שהוא, אלא שאינו במקומו, בקדושת יום השבת, כי אם כפי שהוא במוצאי שבת — ובמוצאי שבת עצמו, קודם חצות הלילה וכו'⁸ — הרי בודאי שזהו זמן שיש לו שייכות מיוחדת עם כל עניני יום השבת.

ג. ועאכו"כ כאשר במוצאי שבת גופא הרי זו התוועדות הקשורה עם ענין של נס:

הטעם שנקרא בשם "נס" הוא — בגלל ש"נס" הוא מלשון הרמה, כמו "ארים נס על ההרים"⁹, שזהו ענין שעומד למעלה מהשטח שמסביבו.

ודוגמתו בזמן — הרי זה כללות ענין השבת, שלכאורה זהו יום שגוי יכול לשאול עליו "מה יום מיומיים"¹⁰, אבל באמיתית הענין הרי זה יום שלמעלה מכל ימי השבוע, שלכן אסור להתעסק לא רק במלאכות אסורות, אלא גם ב"עובדין דחול", והיינו, שביום השבת מתעלה יהודי מכל עניני החולין, מצד הקדושה שיש בשעות של יום זה שהם למעלה מהשעות של ששת ימי השבוע, כך, שיום השבת לגבי ימות החול הוא בדוגמת נס לגבי טבע.

ועאכו"כ כשנפגשים שניהם יחד — ענין של נס במוצאי שבת, שאז הרי זה אופן נעלה יותר בנס גופא.

וע"ד לשון המדרש¹¹: "משה ניסן של ישראל (להיותו מובדל ומופרש מבני" בדוגמת נס לגבי טבע) .. ומי הוא ניסו של משה, הקב"ה, שנאמר¹² הוי' ניסי".

ועד"ז מובן גם בנוגע לבני" בכלל, "ועמך כולם צדיקים"¹³ (שקאי גם על כל אחד מישראל בתור פרט, כדמוכח מהמשנה¹⁴ שלומדת מזה ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", והרי הפירוש והדין ד"כל ישראל" הוא (לא רק ע"ש הרוב, אלא) בנוגע לכל אחד מישראל בתור יחיד ופרט):

ובהקדמה — שהנהגת בני" צריכה להיות באופן נעלה יותר — אופן נסי, "ארים נס" — לגבי הנהגת שאר אומות העולם, ובלשון הרמב"ם בהלכות דעות¹⁵: "כשם שהחכם ניכר בחכמתו כו' כך צריך שיהי' ניכר

11) ב"ר פנ"ט, ה.

12) בשלח יז, טו.

13) ישעי' ס, כא.

14) סנהדרין ר"פ חלק.

15) רפ"ה. וראה גם

7) שם סרס"ב ס"ד. וש"נ.

8) ראה שע"ת שם ס"ש. וראה גם תו"מ

חנ"ו ע' 300. וש"נ.

9) ראה סהמ"צ להצ"צ עג, א. ובכ"מ.

10) סנהדרין סה, ב.

במעשיו במאכלו ובמשקהו וכו' ובמשאו ובמתנו", שכל עשר הדברים שמפרט שם צריכים להיות באופן נעלה יותר מאשר הנהגת העולם.

לכאורה: כאשר יהודי יושב לאכול או לשתות — מה נוגע שיהי' ניכר שזוהי אכילה ושתית' של יהודי דוקא?!

אמירת ברכה — היא לפני האכילה, ברכה ראשונה, ולאחרי האכילה, ברכה אחרונה; אבל לאחרי שכבר הסיר את איסור ההנאה מעוה"ז בלי ברכה, "כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל .. אביו ואמו"¹⁶, ומותר לו ליהנות מעוה"ז, ולכן אוכל ושותה — מהו ההכרח לכאורה שיהי' ניכר שזוהי אכילה של יהודי?!

ואעפ"כ נכלל בתורה גם החיוב שאכילתו ושתיתו צ"ל באופן מסויים — שיהי' ניכר שזוהי אכילה של אדם שמתנהג ע"פ תורה, ע"פ הוראותיו של הקב"ה.

וכל זה — לא רק בנוגע לענינים של לימוד התורה וקיום המצוות, אלא, כאמור, גם ענינים שלכאורה הם חולין לגמרי, הרי הוא עושה מהם "נס" — להעלותם ולהגבי' אותם מעניני חולין, כך, שבשעת האכילה ניכר שזוהי אכילה של אדם שמתנהג ע"פ תורה; ולכן מושלל לגמרי הענין ד"זולל וסובא", כיון שהתורה אוסרת להיות "זולל וסובא", אפילו אם מברך על האכילה... ואדרבה: הדין של "בן סורר ומורה" הוא דוקא אם אוכל דבר היתר¹⁷, והיינו, שהתורה מצווה שגם באכילה ושתית' בהיתר צריך שיהיו אצלו גדרים, ולא גדרים שמעמיד שכל האנושי, אלא גדרים שעל ידם הוא "חכם" שלמד את החכמה שעלי' נאמר¹⁸ "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", שזוהי התורה.

וענין זה שהאכילה ושתית' של יהודי היא באופן של "נס" (הרמה לגבי שאר אומות העולם) — נמשך ממש, "ניסן של ישראל", להיותו מ"שבעה רועים"¹⁹, וביניהם גופא הרי הוא "רעיא מהימנא" של כל אחד ואחת מישראל²⁰.

ונוסף לזה נמשך אצלם גם נס נעלה יותר, "ניסו של משה", ולדוגמא בנוגע לאכילה ושתית' גופא — שנוסף לכך שהאכילה ושתית' במשך כל השנה כולה היא ענין של "נס", יש גם אכילה ושתית' של מצוה, ע"ד אכילה ושתית' של שבת, שע"י אכילת בשר שמן ויין ישן (ככל הפרטים שבדבר) מקיימים המצוה ד"וקראת לשבת עונג"²¹,

19) סוכה נב, ב.

20) תניא רפמ"ב.

21) ישעי' נח, יג.

16) ברכות לה, ריש ע"ב.

17) ראה סנהדרין ע, ב. רמב"ם הל'

ממרים פ"ז סה"ב.

18) ואתחנן ד, ו.

ועד"ז באכילה ושתי' הקשורה עם התאספות כו"כ מישראל כדי לחזק איש את רעהו בעניני תורה ומצוותי' — שזהו תוכן הענין ד'ויקהל משה"²², "עשה לך קהילות גדולות כו"²³, שעיקרו בשבת, ומזה נמשך גם בימות החול, ועאכו"כ במוצאי שבת, שאז ישנו הענין ד'מלוין את המלך", שהו"ע השבת, בהתוועדות זו עצמה, כך, שמצד כל הפרטים שבזה הרי זה ענין של "נס בתוך נס"²⁴, "ניסו של נס".

ד. וע"פ האמור כמ"פ (ונזכר גם לעיל (ס"ב)) שענין השבת הוא ש"מיני' מתברכין כולהו יומין" — יש להמשיך את ענין השבת (י"די שבת'דיקייט") בכל ימי השבוע.

ועד"ז גם בענין של נס — שלא יסתיים בגמר הזמן שבו אירע הנס, אלא תהי' לו השפעה על כל הזמן שלאח"ז, היינו, שתומשך ההגבהה שהיתה אצלו בשעת הנס עצמו באופן נעלה יותר מכמו קודם הנס, אע"פ שגם אז הי' במעמד ומצב של היתר וקדושה כו'.

וכיון שמספרים זאת לכל אחד מישראל ולכל בני", וזהו ענין שניתן להם בתורה ע"י הקב"ה, שהוא יוצר האדם, ויודע שמדובר אודות יהודי שהוא בשר ודם, נשמה בגוף, עם כל המדידות וההגבלות של הגוף, ובזמן הגלות ובחוץ לארץ — הרי ברור הדבר שהקב"ה נתן תחילה את הכחות הדרושים לכך, כי "לפום גמלא שיחנא"²⁵.

והיינו, שמבלי הבט על כל הקשיים שיש בהנהגה של התעלות ממצב של חולין, ועמידה במצב "שבתי" אפילו לגבי שבת, "נס" אפילו לגבי "נס" — הנה לא זו בלבד שהסביבה אינה מפריעה לו ואינו מתפעל ממנה, אלא אדרבה: הוא נעשה בעה"ב על הסביבה, ומראה דוגמא לכל הסביבה ועד לכל העולם — החל מבנ"י, מצד הענין ד'ואהבת לרעך כמוך"²⁶, או כהלשון והענין ד'יפוצו מעינותיך חוצה"²⁷, ועד שנעשה גם "אור לגויים", שפועל גם על הגויים שלא זו בלבד שיזהרו שלא להפריע ליהודי בהנהגתו, אלא גם בנוגע להנהגתם בשבע מצוות ידיהו, כפסק הרמב"ם²⁸ שיש חיוב על יהודי להשתדל שאינם-יהודים יקיימו שבע מצוות בני נח עם כל הסניפים שבדבר.

והנהגה זו נעשית הכנה קרובה לקיום היעוד שיהי' בביאת משיח

(26) קדושים יט, יח.

(27) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו.

ובכ"מ).

(28) הלי' מלכים ספ"ח.

(22) ר"פ ויקהל.

(23) יל"ש עה"פ (רמז תח).

(24) לשון חז"ל — שבת צו, א. וש"נ.

(25) כתובות סז, רע"א. וש"נ.

צדקנו: "אז אהפוך אל עמים גו' כולם גו' לעבדו שכם אחד"²⁹, שגם עמי הארץ ידעו ש"הוי' אחד ושמו אחד"³⁰.

וכל זה תלוי "במעשינו ועבודתינו"³¹ במשך "שיתא אלפי שנין דהוי עלמא"³², ובפרט בזמן הגלות, כשנמצאים בין העמים, שאז פועלים בעשיית "דירה לו יתברך בתחתונים"³³, ע"י לימוד התורה וקיום מצוותי, שעיי"ז מתקשרים בנ"י עם המעמד שהי' במתן-תורה — כפי שרבינו הזקן, בעל השמחה והגאולה, כותב בתניא³⁴: "וכבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה", שאז היתה בעולם כולו ראיית אלקות, ועד ש"צפור לא צווח כו' שור לא געה כו' העולם שותק ומחריש"³⁵, ומכל הרוחות הי' נשמע הקול "אנכי הוי' אלקיך"³⁶,

וכך יש בכחו של יהודי לפעול ע"י לימודו בתורה וקיום מצוותי והנהגה באופן ש"בכל דרכיך דעהו"³⁷, שעיי"ז מברר ומזכך ומעלה את העולם, שנעשה "דירה לו יתברך בתחתונים", ואז באה הגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

* * *

ה. אך לכאורה נשאלת השאלה: איך יכולים לדרוש מכל אחד, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, החינוך שקיבל וכו', הנה בכל עת ובכל רגע יעמוד באופן של הרמה, "ארים נס", לגבי כל העמים אשר סביבותיו, באופן של שבת ("א שבת'דיקער"), למעלה מכל העולם שמסביבו?!

איך יכולים לדרוש ממנו שלא רק בעת לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם באכילתו ובשתייתו ובכל עניני החולין שלו יהי' במעמד ומצב ש"החכם ניכר כו'", ועד שלעניני כל הגויים יהי' ניכר ש"היא חכמתכם ובינתכם" — בשביל זה, טוען הוא, יש צורך בהכנה, והכנה כזו שתהי' בהתאם לעילוי שנדרש ממנו, שבכל עת ובכל רגע יהי' ניכר עליו שהוא יהודי.

מיהודי דורשים הרבה יותר ממה שדורשים משאר העמים, ובלשון הכתוב³⁸: "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם וגו'" — דוקא בגלל שהקב"ה בחר בהם, "אתה בחרתנו מכל העמים", שכן, בחירה זו אינה ענין של הענקת זכויות באופן של מתנה, אלא ענין

(29) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם שם ספ"א.

(30) זכר' יד, ט.

(31) ראה תניא דלקמן ס"ה.

(32) ר"ה לא, א. וש"נ.

(33) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(34) שם (מו, א).

(35) שמור"ר ספכ"ט.

(36) יתרו כ, ב. וראה תקו"ז תכ"ב (סד, ב).

שמור"ר פ"ה, ט. תנחומא שמות כה. תניא שם.

(37) משלי ג, ו.

(38) עמוס ג, ב.

הקשור עם ציוויים מיוחדים, וכל אחד צריך להכין את הכלים והענינים הדרושים שיוכל להראות שהוא ראוי לכך ש"אתה בחרתנו מכל העמים", באופן ש"רוממנו מכל לשון"!

וכמו בכל עניני קדושה, שאין בהם ענין של "חינם" — כמ"ש³⁹ "אשר נאכל במצרים חינם", ב"ערות הארץ"⁴⁰, אבל בצד הקדושה אין ענין של "חינם", ובלשון הזהר⁴¹: "בריקנייא ובמגנא" — יש צורך שיהודי ישקיע גם את היגיעה שלו, ובלשון רבינו הזקן בספר התניא⁴²: "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך כו" (כנ"ל ס"ד).

ו. ובכן: כדי להסיר שאלה וקושיא זו, נתבאר לעיל (ס"ד), שכיון שזוהי הוראה של הקב"ה, שהוא זה שברא את העולם, ויודע את כל הקשיים שבהנהגת העולם, ויודע גם מעמדו ומצבו של האדם ("עולם קטן זה האדם"⁴³) שהוא בשר ודם וכו' — בודאי נתן הקב"ה לכתחילה את הכחות הדרושים שלא זו בלבד שבנ"י יוכלו לעמוד בכל זה, אלא אדרבה — להעלות את העולם יחד עמהם.

וכח זה נותן הקב"ה ע"י התורה:

איתא במדרש⁴⁴ משל למלך שיש לו בת יחידה שנשאת במקום רחוק — שמבקש אבי הבת, המלך, שיעשו שם עבורו "קישון", חדר, כדי שיוכל להיות יחד עם בתו.

ומבואר בזה, שדוגמתו בנמשל הם תורה ונשמות:

הנשמה נקראת "בת כהן"⁴⁵, שהרי "אלקיכם כהן הוא"⁴⁶.

וע"פ מ"ש רבינו הזקן בתניא⁴⁷: "ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל (ומוסיף על לשון הכתוב⁴⁸ תיבת) ממש" (ומקדים לזה בפרק ראשון ש"לכל איש ישראל אחד צדיק ואחד כו' יש שתי נשמות כו", גם ה"נפש השנית" שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"), הרי מובן, שבכל מקום שבו נמצאת הנשמה, נמצא הקב"ה יחד עמה.

וכיון שנשמה זו מחי' את גופו — שוב לא ישאל אף א', איך יתכן שמבלי הבט על כך שלא היתה אצלו איזה הכנה, יוכל מיד להשתנות מן הקצה אל הקצה — כי, מצד זה שהקב"ה הוא "השוכן אתם"⁴⁹, שהרי

(39) בהעלותך יא, ה. וראה ספרי ופרש"י עה"פ.

(44) שמו"ר רפ"ג.

(45) זח"ב צה, א.

(46) סנהדרין לט, סע"א.

(47) רפ"ב.

(48) איוב לא, ב.

(49) אחרי טז, טז.

(40) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.

(41) ח"ב קכח, א.

(42) רפ"ז.

(43) תנחומא פקודי ג. ועוד.

יש בו "חלק אלקה ממעל ממש", הנה לגבי הקב"ה לא שייך לומר שיש דבר שיכול לעמוד נגדו.

אך יש צורך שה"חלק אלקה ממעל ממש" שבו, נפשו האלקית, תהי' אצלו בגלוי, להנהיג את חייו כו', שאז תוכל לפעול מה ש"חלק אלקה ממעל ממש" צריך לפעול.

וכיצד מגלים את הנפש האלקית באופן שתחדור את כל כחות נפשו — הרי זה ע"י לימוד התורה, שגם היא נקראת "אדם", כמ"ש⁵⁰ "זאת התורה אדם", כי, כשלומד תורה, והלימוד הוא באופן שרוצה להבין, שלכן מתייגע בתורה, שאז ישנה ההבטחה "יגעת ומצאת"⁵¹, שמבין וכו', אזי נעשה "יחוד נפלא"⁵², כך, שהמציאות שלו נעשית מציאות של תורה, ואז ביכלתו לפעול כל דבר, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בעבר.

ז. ובענין זה יש גם הוראה מיוחדת מ"ט כסלו:

ובהקדם המדובר לעיל⁵³ שבכל נס יש לימוד כללי שבזה הוא משתווה עם כל הניסים, ונוסף לזה יש בכל נס ענין מיוחד לנס זה בפרט. ובנוגע ל"ט כסלו — מבואר בדברי הימים⁵⁴ שההתחלה היתה בגלל שהי' קטרוג: היתכן שלומדים רזין דאורייתא, סודות התורה, מבלי להכין תחילה את הלומד כו', אלא הלימוד הוא באופן של "חוצה", שיגיע לכל אחד מישראל, ועד שיתכן שיתגלגל דף בחוץ (כידוע הסיפור⁵⁵ אודות רבינו הזקן עם ר' פינחס מקאריץ וכו').

הטענה היתה שהתורה בכלל היא דבר יקר אצל הקב"ה, ובלשון הגמרא⁵⁶: "חמודה גנוזה שגנוזה לך", ולכאורה לא צריך סתם "ווארפן זיך" עם התורה, ולכל לראש צריך להכין את הלומד שיהי' ראוי ללמוד תורה; ועאכו"כ בנוגע לחלק הגנוז שבתורה גופא — רזין דאורייתא, פנימיות התורה. וא"כ, היתכן שלומדים זאת באופן שיכול להתגלגל דף בחוץ? וכתוצאה מזה בא המאסר של רבינו הזקן. אך לאח"ז הי' הנצחון ב"ט כסלו, ומאז ניתוסף בענין דהפצת המעיינות חוצה יותר מכמו שהי' עד אז, כידוע בדברי הימים של סיפור המאסר והגאולה.

ומשמעות הדברים בפשטות — שהקב"ה אומר, שיש לו "חמודה גנוזה" שהיא התורה, ובוז גופא יש "נס לפנים מנס", "חמדה גנוזה"

(50) חוקת יט, יד. וראה לקו"ש חכ"ג ע' בתחלתה (לעיל ע' ...).

141. וש"נ. (54) ראה בית רבי ח"א פט"ז (בהערה).

(51) מגילה ו, רע"ב. (55) "התמים" ח"ב ע' מט. אג"ק אדמו"ר

(52) תניא פ"ה. מהוריי"צ ח"ג ע' שכו ואילך. ועוד.

(53) שיחת ש"פ וישלח, י"ט כסלו (56) שבת פח, ב.

ב"חמדה גנוזה" עצמה, שזוהי פנימיות התורה, ואומר, שילמדו זאת באופן ש"יפוצו" ("עס זאָל זיך גיסן") "חוצה", אפילו ברחובות, וכידוע המשל⁵⁵, שאם טיפה אחת תגיע אל הלומד, הנה בשביל זה כדאי לפרר ולשחוק את כל האבן טוב שנמצא בכתר המלך, שבו תלוי יוקר הכתר! ובאותיות פשוטות: הקב"ה אומר ש"נתן לנו את תורתו"; זוהי תורה שעלי" נאמר⁵⁷ "ואהי" גו' שעשועים גו' לפניו", היינו, שהקב"ה עצמו משתעשע ומתענג בלימוד התורה, ואעפ"כ, "נתן לנו" — לכל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו.

ובענין זה פעל י"ט כסלו — שגם פנימיות התורה צריך ללמוד ולהפיץ ("גיסן") אפילו ב"חוצה", כיון שיש תקוה שטיפה אחת תכנס לתוכו (לתוך הלומד), ואז — כמובן מעצמו, אף שלא נתפרש במשל — כיון שיתחיל להבריא, אזי ילמד תורה בהתמדה ושקידה, הן פנימיות התורה והן נגלה דתורה.

אלא שזהו חשבון שבא אפ"כ; אבל החידוש שנפעל בי"ט כסלו הוא — שלוקחים את האבן טוב שבכתר המלך, "חמדה גנוזה" שבתוך "חמדה גנוזה", ועושים ממנו משקה — אף שבשביל זה צריך לפרר ולשחוק את האבן, כך שהאבן אינו בשלימותו, כי אם חלקים ופירוורים ממנו — ושופכים מהמשקה לתוך פיו של "בן המלך", כל אחד מישראל. וכיון ש"צדיקים" ("עמך כולם צדיקים", שקאי על כל אחד מישראל, כנ"ל ס"ג) דומין לבוראם⁵⁸ — צריכים גם בני"י להתנהג כך בנוגע לעצמם:

גם אם הוא בעל מרה־שחורה, וטוען: איך ביכלתו להתעסק בלימוד התורה וקיום המצוות, בה בשעה שרגע לפני"ז לא אחז בזה, ולפתע שומע שצריך להתנהג באופן שיכירו מיד את ההבדלה "בין ישראל לעמים", כמו ההבדלה "בין אור לחושך" ו"בין יום השביעי לששת ימי המעשה" — אומרים לו, שעליו ללמוד מהקב"ה, שצוה לשפוך דבר יקר ביותר, שמה תפעל טיפה אחת; וכך דורשים גם ממנו, שיתייגע בכל כחותיו, ואפילו אם יפעל בעצמו רק טיפה אחת, פעל את תכלית הכוונה — שיצא מכלל סכנה, ובמילא ילך כבר לאח"ז "מחיל אל חיל"⁵⁹ בעזר ה'.

ח. וזהו הלימוד המיוחד מי"ט כסלו:

כיון שמלמעלה הראו את הדרך, שצריך להפיץ את ה"חמדה גנוזה" שבתוך "חמדה גנוזה", פנימיות התורה, עד ל"חוצה", אפילו שיתכן

(59) תהלים פד, ח.

(57) משלי ח, ל.

(58) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

שתגיע רק טיפה אחת — הרי עאכו"כ שיהודי צריך להקדיש זמן ולהתייגע בכל המרץ והכח, אפילו כשאינו רואה בעיני בשר כיצד יפעל הדבר שינוי במציאותו, כי, להיותו יהודי, ברור הדבר אפילו בשכל הפשוט, שתמיד ישנה אפשרות שטיפה אחת תגיע אליו, ובשביל טיפה אחת זו כדאי כל הענין כולו.

ועד שענין זה יכול להיות באופן של "נס" — אפילו אם בדרך הטבע לא יכולה להגיע אליו אפילו טיפה אחת.

ולא זו בלבד שענין זה פועל עליו, להוציאו מן הסכנה ולהעמידו במעמד ומצב של "נס", באופן של הבדלה "בין ישראל לעמים", כמו ההבדלה "בין יום השביעי לששת ימי המעשה", אלא עוד זאת, שנעשה "משפיע", להפיץ "נר מצוה ותורה אור"⁶⁰ בכל סביבתו, החל מבני ביתו.

ט. ומזה באים גם ליום ראשון דחנוכה — שחל ביום הששי בשבוע זה, שגם הוא מתברך מיום השבת — שאז ה' נס השמן (שהוא עיקר הנס)⁶¹: אפילו "משתתקע חמה", ובחוץ (ברחוב) שורר חושך, ובאופן שהחושך הולך ומתגבר (כמו לאחרי שקיעת החמה כפשוטו) — אזי מדליק נר "על פתח ביתו", ולא מסתפק בכך אלא עושה זאת באופן שיאיר גם "מבחוץ"⁶².

ועושה זאת באופן ד"מוסיף והולך"⁶², שמיום ליום מוסיף עוד נר, כיון שהאור שלפנ"ז כבר לא מספיק, והעולם ראוי כבר לקבל שתי נרות ושלש נרות וכו', ועד לשמונה נרות — בדוגמת "כינור של ימות המשיח" שיהי "של שמונה נימין"⁶³.

ועד שפועלים שתי חנוכת ביהמ"ק השלישי,

— שיכנה ע"י "מלך מבית דוד" ש"הוגה בתורה" ו"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה", "וילחם מלחמות ה' .. ובנה מקדש במקומו"⁶⁴ (שחנוכתו קשורה עם חודש כסליו)⁶⁵ —

עליו נאמר⁶⁶ "מקדש אד' כוננו ידיך", שיהי בנין עולמי⁶⁷, כיון שתהי' אז גאולה שאין אחרי' גלות⁶⁸, גאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

* * *

(60) משלי ו, כג. נתבאר בשיחת ש"פ ויגש תשל"ד

(61) ראה שבת כא, ב ובפרש"י. סכ"א ואילך (תו"מ חע"ה ע' ... ואילך).

(62) שבת שם. בשלח טו, יז.

(63) ערכין יג, ב. (67)

(64) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא (68)

בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. (66)

(64) רמב"ם שבהערה 28.

י. דובר לעיל (ס"ג) שענין היהדות צריך להיות אצל יהודי אפילו במאכלו ובשתייתו ובמסחרו וכו', שגם אז הוא במעמד ומצב ש"החכם ניכר".

ויש לקשר ענין זה עם פירוש רבינו הזקן⁶⁹ במארו⁷⁰ "איזהו חכם הרואה את הנולד", ש"רואה כל דבר איך נולד ונתהוה מאין ליש בדבר ה'", שהוא באופן ש"לעולם הוי' דברך נצב בשמים"⁷¹ (כמבואר בארוכה תורת הבעש"ט בזה בשער היחוד והאמונה לרבינו הזקן, בעל השמחה); ו"חכם" זה במה ניכר — באכילתו ובשתייתו ובכל עניו.

במילים אחרות: יש ענינים שבהם יש שינויים — לפעמים הוא עוסק באכילה ולפעמים בשתי', ולפעמים עוסק (להבדיל) בלימוד התורה וקיום המצוות; אבל יש ענין אחד שבו אין הפסק — "החכם ניכר" — שבכל תנועה וענין שלו צריך להיות ניכר שהוא "חכם הרואה את הנולד".

יא. וכאמור לעיל (ס"ח) שענין זה צריכים לפעול גם אצל הזולת, ועד שגם הוא נעשה "משפיע" להפיץ "נר מצוה ותורה אור" בכל הסביבה.

ועאכ"כ שצריך לפעול זאת אצל המושפעים שלו באיזה ענין שיהי', כמו בעניני מסחר וכיו"ב — לנצל את השפעתו על פלוני שמזמין את פרנסתו הגשמית (בשליחותו של הקב"ה שהוא "הזן ומפרנס לכל" באמיתית הענין), ליתן לו ביחד עם זה גם "פרנסה" רוחנית, שגם אצל ענין האכילה ושתי' הוא באופן הקשור עם עבודת ה'.

ופשיטא שהעזרה ליהודי באיזה ענין שיהי', לא יכולה לשמש בתור התנצלות שאינו צריך להשתדל לפעול לחיזוק יהדותו באורח חייו, בגלל שעוזר לו באופן אחר.

לא שייך לומר שעשיית טובה מסוימת לאדם, לדוגמא: בעניני אכילה ושתי' — פוטרת אותו מחובתו וזכותו לעזור לו שמציאותו בתור "אדם" תהי' ענין של קיימא. וכמו שבעניני הגוף לא שייך לומר שכיון שעוזר לו בענין הקשור עם אבר אחד, הרי זה פוטר אותו מלעזור לו בענין שבו תלוי כל קיומו וחיותו.

והגע עצמך: בנוגע לכל ענין האכילה ושתי' וכו', הרי לכל לראש יש צורך שיהי' דבר של קיימא — אדם שאוכל ושותה, וא"כ, ברור הדבר שהפעולה הנדרשת לקיום מציאותו כדבר חי, היא החובה והזכות הראשונה, ורק לאח"כ בא הצורך לעזור לו בכל שאר הענינים, מצד הציווי "ואהבת

(71) תהלים קיט, פט.

(69) תניא פמ"ג.

(70) תמיד לב, א.

לרעך כמוך", דכשם שבנוגע לעצמו ה"ה משתדל לא רק בנוגע לענינים עיקריים, אלא גם בנוגע לענינים חלקיים הקשורים רק עם אבר א' בגוף או עם חלק א' של הזמן, כך צריך להתנהג גם בנוגע להזולת.

יב. ולכן: כשאומרים ליהודי שהוא בעה"ב על פלוני שעובד אצלו במשרה מסויימת, שעליו לנצל זאת כדי להשפיע עליו בעניני יהדות, כיון שיש סיכוי שישמע לדבריו יותר מאשר לדבריו של מישהו שנפגש עמו באופן שוה, מבלי לקבל ממנו דבר — אינו יכול לענות שאין זה שייך אליו, — הוא שכר את פלוני למשרה מסויימת, ובגלל זה צריך לשלם לו שכר טירחא לפרנסתו, ומהי השייכות שבגלל זה ידבר עמו אודות הנחת תפילין, כשרות האכילה, שמירת שבת, טהרת המשפחה וכיו"ב? ! הוא לא "רב", ולא "מגיד-מישרים" שאומר מוסר; שייכותו עם פלוני היא רק בגלל שהקב"ה רצה שהוא יהי' השליח שעל ידו תהי' פרנסתו של פלוני שיעבוד במשרד שלו, אבל הקב"ה לא מינה אותו לשליח בנוגע ליהדותו —

כיון שעל זה ישנו הלימוד מהמשלים האמורים, ובמכ"ש וק"ו: אם הוא עוזר לו בפרנסה גשמית, הרי עאכו"כ שצריך לעזור לו בעניני יהדות, ש"הם חיינו ואורך ימינו"⁷² של אחד מישראל, שעיי"ז ניתוסף אצלו בענין החיים, כיון שיהדות היא החיות, העצם והמהות של יהודי, שלכן צריך כל יהודי להשתדל שגם אצל חברו יהי' ענין החיים ובאופן של אורך ימים. ועאכו"כ בנוגע ליהודי שנפגש עמו לעתים קרובות, ויודע שישמע אליו יותר ממה שישמע למישהו אחר — ללא נפק"מ מהי הסיבה לכך שישמע אליו, העיקר הוא המסובב מזה — מוכרח הוא לנצל את ההיכרות וההשפעה כדי להוסיף אצל פלוני בעניני יהדות.

ואילו להצדיק את עצמו שהקשר שלו עם פלוני אינו שייך לעניני יהדות — אין מציאות כזו, שהרי "כל ישראל ערבים זה בזה"⁷³, הן מלשון ערבות, והן מלשון עירוב⁷⁴, ועאכו"כ אם מצד מעמדו ומצבו מקבל פלוני ממנו דבר-מה, אם ענין של כלכלה, שעל ידו מקבל פרנסה, או כבוד וכיו"ב — בהכרח לנצל זאת לקרבו ליהדות, ללימוד התורה וקיום המצוות, שהרי "המעשה הוא העיקר"⁷⁵.

יג. ובנוגע לטענה שהוא לא רב, ולא מגיד-מישרים שאומר מוסר וכו' — הרי לא מדובר כאן אודות פסקי דינים או אמירת מוסר; מדובר כאן אודות עזר וסיוע ליהודי בענין החיות, שיהי' יהודי חי, או שיתוסף אצלו

(74) ראה סה"ש תש"א ע' 144.

(75) אבות פ"א מי"ז.

(72) נוסח תפלת ערבית — ע"פ לשון

הכתוב ס"פ נצבים.

(73) שבועות לט, סע"א. וש"נ.

עוד יותר בענין החיות, באופן של אורך ימים, וכאמור, עד שגם הוא יהי משפיע — להשפיע על כל הסביבה שלו, לפעול גם שם ענין החיים.

ולכן לא נאמרו שום גדרים בנוגע לצייוי "הוכח תוכיח את עמיתך"⁷⁶, וזהו ענין ששייך רק לרב, מגיד מישרים שאומר מוסר וכו'; זוהי מצוה אחת מתרי"ג מצוות, והרי רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח אברים⁷⁷, כך, שיהודי שיש לו רמ"ח אברים, צריך לדעת שבין רמ"ח האברים ישנו אבר שקשור עם קיום המצוות עשה ד"הוכח תוכיח את עמיתך".

וכיון שבודאי רוצה להיות "תמים .. עם הוי' אלקיך"⁷⁸, כפי שמבאר רבינו הזקן⁷⁹ שענין זה נעשה ע"י היותו "תמים" בקיום רמ"ח מצוות עשה שהם כנגד רמ"ח אברים, ובשמירת שס"ה מצוות לא-תעשה שהם כנגד שס"ה גידים⁷⁷ — צריך לקיים הצייוי "הוכח תוכיח את עמיתך", "ואהבת לרעך כמוך".

יד. וכל זה צריך להעשות — כמו כל הענינים — מתוך חיות ואור, ומתוך שמחה, שפורצת גדר⁸⁰, ובסבר פנים יפות, ובאופן של פיוס, כמארוז⁸¹ "המפייסו .. מתברך ב"א ברכות"; לא ח"ו לבוא ולומר שכיון שתפס אותו בשגיאה, הרי הוא מציע שיציית לו ויתקן את השגיאה, אלא לומר לו: כיון שהקב"ה הטיל עלי חוב "ואהבת לרעך כמוך", נראה לי, שכאשר אתה תעשה כך וכך, אזי יתוסף אצלי בקיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", ואצלך יתוסף בענין ד"תמים תהי' עם הוי' אלקיך".

ויש לעשות זאת "אפילו מאה פעמים"⁸², לדבר פעם ופעמיים וכו', וברור הדבר שסוכ"ס יקויים בזה "יגעת ומצאת" — שכאשר יתייגע בהתעסקות עם הזולת ביגיעה אמיתית, ובאופן המתאים, בסבר פנים יפות, הרי בודאי ש"מצאת", שימצא הצלחה בפעולתו על הזולת, שיתוסף אצלו בעניני יהדות יותר מכמו שהי' עד עתה.

ואז יתוספו גם אצלו כמה ענינים, כמ"ש⁸³ "מאיר עיני שניהם הוי'" (כדברי הגמרא במסכת תמורה⁸⁴ שמביא רבינו הזקן בהקדמה לספר התניא), כי, כיון שקירב למלך את בנו יחידו [כמבואר בספרי מוסר ובארוכה יותר בספרי חסידות⁸⁵, שכל יהודי חשוב אצל הקב"ה כמו בן יחיד שנולד להורים לעת זקנתם], הרי מובן גודל השמחה והנחת-רוח שפעל אצל אביו המלך,

81 ב"ב ט, ב.

82 ב"מ לא, א.

83 משלי כט, יג.

84 טז, א.

85 ראה כש"ט בהוספות סקט"ז. וש"נ.

76 קדושים יט, יז.

77 זח"א קע, ב.

78 פ' שופטים יח, יג.

79 לקו"ת נצבים מה, ג.

80 ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

וברור הדבר שבתור הכרת תודה על קירוב זה יעזור לו בכל המצטרך לו, הן ברוחניות והן בגשמיות, ועד בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ולכן בודאי יוסיפו בכל ענינים טובים, כולל בענין "ואהבת לרעך כמוך", או בלשון הקשור במיוחד עם י"ט כסלו במיוחד: להפיץ את מעיינות "מקור מים חיים"⁸⁶ של הקב"ה באופן שיגיעו גם ב"חוצה", ועד שפועלים בכל העולם את הענין שבו מסיים הרמב"ם ספרו "משנה תורה" ו"יד החזקה" (שזהו ספר של פסקי דינים, עד לפס"ד האחרון) "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"⁸⁷, בקרוב בימינו ממש.

* * *

(87) ישע"י יא, ט.

(86) ירמ"ב, יג, יז, יג.

הוספה

ב"ה, יט' אדר שני תשכ"ב
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' דוב שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מיי"ב אד"ש, ולשאלותיו:

... (ב. אודות הסכמה,

בודאי ידוע לו שאין זה בנוהג בית הרב בנתינת הסכמות.

אף שכמובן נהייתי לכתבו שכמעט אין סימן שלא הובא אדה"ז הצ"צ ותלמידיהם, והלואי היו אני"ש משתדלים כדבעי בהו"ל תורת נשיאינו הן בנגלה והן בחסידות, והרי זוהי חובתם עיקרי ונפשי, ואין להאריך בדבר הפשוט.

בכבוד ובברכה.

❁ ❁ ❁

מוה' דוב: אליעזרוב, ירושת"ו. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"ו אגרת א'תרמד, ובהנסמן בהערות שם.

אודות הסכמה: לספרו "שאלי ציון" (קובץ עניני הלכה מימי שירותו כרב-מבקר במחנה העצורים בלטרון בתקופת המנדט הבריטי: ח"א בהלכות שבת; ח"ב בהלכות עירוב ופסח — ירושלים, תשכ"ב).

שאין זה בנוהג בית הרב בנתינת הסכמות: ראה גם אג"ק ח"א אגרת ג'תרעג. ג'תרפב. חט"ו אגרת ה'תנ. חכ"ז אגרת י'תיד, ובהנסמן בהערות שם.

לעילוי נשמת

מרת חנה לאה ע"ה ברוק

בת הרה"ת ר' שמעון ע"ה

נפטרה ז' טבת, ה'תשע"א

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות יוצאי חלצי

הרה"ת ר' יוחנן וזוגתו מרת בתי פערל

בנותיהם ובנם חי' מושקא, שלום דובער, רבקה,

יוכבד וחנה לאה שיחיו ברוק

הרה"ת ר' חיים שאול וזוגתו מרת חוה ריסא

בנותיהם ובנם שושנה יעל, חי' מרים, זישא,

מנחם מענדל וחנה לאה שיחיו ברוק

הרה"ת ר' יעקב יוסף וזוגתו מרת רבקה

בנותיהם חי' מושקא, חנה לאה ואסתר שיחיו ברוק

מרת מרים רחל ובעלה הרה"ת ר' אברהם

בנם ובנותיהם אליהו חנני, חנה לאה,

אסתר ומסעודא חוה שיחיו באנון

מרת חי' מושקא ובעלה הרה"ת ר' חנוך העניך

בתם ובניהם חנה לאה, יוסף יצחק ושמעון שיחיו דייטש